

ג ל י ר נ ו ת ל ע י ר ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע
ע ר ו כ י ם ב י ד י נ ח מ ה ל י ב ו ב י ן ש נ ה ה ש מ ו נ ה ע ש ר ה
י ו ״ ל ע ״ י מ ו ס ד ת ו ר ה ו ה ש כ ל ה ל מ ב ו ג ר י ם ו ל נ ו ע ר
ה ס ת ד ר ו ת נ ש י מ ז ר ח י ב א מ ר י ק ה

כ"ג תצא (תשי"ט)

כ"ג כ"ב - כ"ד

נדריים

עיינ לענין נדריים כפרשה זו גליון כי תצא תשי"א.

א. כ"ג: וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא

רמב"ן: בעבור שהמקריבים עולה וזבחים יש להם שכר טוב כענין שכתבו (תהלים ס"ו)
"כי עולות מחים אעלה לך עם קטורת אילים, אעשה בקר עם עתודים שלה."
"אבוא ביתך בעולות, אשלם לך נדרי". ואף בקרבנות באים בנדבה כתיב
(ויקרא א') "ונרצה לו לכפר עליו" ואמר (ויקרא א'): "ריח ניחוח לה",
ואם כן - הרי הנדריים זרוז במצוה וכתבי (תהלים קט"ז) "נדרי לה" אשלם
נגדה נא לכל עמו", לפיכך יאמר הכתוב:
השם בנדריך, כי אע"פ שהם זרוז בקרבנות השם, אשר הם לך לרצון,
אם תדור - תבוא לידי חטא אם לא תשלם או שתאמר לשלמו; ואם לא תידור,
לא תמצא חטא בענין כלל, כי אפילו לא תקריב קרבן כל ימיך לא יהיה בך
חטא.

אם כן תשמור מוצא שפתיך, כאשר תוציא דבר מפיו, ועשית אחרי כן
כאשר דברתי להשלים כל אשר נדבה רוחך להוציא פיו.
ועל הדרך הזה אמר שלמה (קהלת פרק ה') "כאשר תדור נדר לאלהים אל
תאחר לשלמו, כי אין חפץ בכסילים... טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם".
יאמר: שאין חפץ בכסילים החושבים לעשות מצוה כאשר ידרו נדריים רבים
להיות להם זרוז למצוה שחשבו לעשות, ולא יחשבו בלבם לא דעת ולא תבונה
לאמר: "אולי לא תמצא ידי להשלים כל אלה"; אבל יחשוב, כי הרצון אשר
היה לו בעת נדרו, יחשב לו לטובה.
ולפיכך יזהיר עוד: (קהלת שם) "אל תתן את פיו לחטא את בשרך ואל
תאמר לפני המלאך, כי שגה היא", כלומר: שא תרבה בנדריים וכאשר לא
תקריבם תאמר לפני המלאך האכזרי אשר ישולח בך כי שגה היא, שהייתי
סבור להקריבם ובלב שלם נדתי אותם ועתה לא מצאה ידך לעשות כן. כי
האלוהים יקצוף על קול נדריך וחבל המלאך הנזכר כל מעשה ידיך.

- 1) לשם מה מביא הרמב"ן את פסוקי תהלים (מזמור ס"ו ומזמור קט"ז)?
- 2) מה הם הנמוקים לעמדה השלילית כלפי הנדריים - לדעתו?
- 3) איך אפשר להסביר ע"פ הרמב"ן את הפליאה הסגנונית שלא נאמר "כי לא תדור - לא יהיה בך חטא" אלא נאמר "כי תחדל לנדור"?

ב. כ"ג וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא.

ר' שמשון רפאל הירש בפרושו לבראשית כ"ח כ' (תרגום גרמנית):
הנודר מעתיק עצמו מהיותו בזמנו ההוא אל עתידו, אל פרק זמן שלא בא עוד
ומחייב עצמו במה שיהיה עליו לעשותו כבוא הזמן - והנה בדבר זה, המעתיקו
עצמו במחשבתו לעתיד שהוא בלתי ידוע לנו (-כי מי ידע מה ילד יום ומה
תלד השעה הבאה?) - בזה טמון החטא שבנדר. דיו לאדם שיזע לכלכל דרכיו בכל
רגע מרגעי ההוא, ולחיותו כראוי וכנדרש, - מה שיהא חובה עלינו ברגע הבא,
מה שידרש מאתנו לעשותו בעתיד, שומה עלינו לעשותו גם מבלי שנקבלנו עלינו
בנדר. ומה שאסור עלינו לעשותו, לא נוכל לקימו גם אם נקבלנו בנדר.
מן האולת הגמורה אם נרים לדרגת חובה קדושה דברים שאינם מעלים ואינם
מורידים ועוד לגבי זמנים עתידיים - הבלתי ידועים לנו בהחלט.
במה שונה הסעם הניתן בזה לשלילת ערכם של נדריים לבין טעמו של הרמב"ן?

א.ג. כ"ב מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה אשר דברת בפיוך.

ראש השנה ו"ע"א

- תנו רבנן: "מוצא שפתיך" - זו מצות עשה. (רש"י: דמסתמא הכי אמר ר'א: מוצא שפתיך קיים).
- "תשמור" - זו מצות לא תעשה. (רש"י: שלא תאחר. כדר' אבין: אמר ר' אילעי: כל מקום שנאמר "השמר" פן" אינו אלא לא תעשה)
- "ועשית" - אזהרה לבית דין שיעשה, (רש"י: על כרחך מכאן אזהרה לבית דין לכוף).

"כאשר נדרת" - זה נדר
 "לה' אלוהיך" - אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים
 (ש"י: קרא יתירא הוא לדרשה לרבות דבר שבחובה)
 "נדבה" - משמע
 "אשר דברת" - אלו קדשי בדק הבית
 "בפיך" - זו צדקה
 (רש"י: קרא יתירה דריש).

רש"י (על התורה) ד"ה מוצא שפתיך תשמור
 ליתן עשה על "לא תעשה".

רמב"ם ספר המצוות מצות עשה צ"ד:
 הוא שצונו לקיים כל מה שקבלנו על נפשנו בדבור משבועה ונדר וצדקה
 והקרבת זולת זה. והוא אמרו יתעלה "מוצא שפתיך תשמור" ואע"פ
 שחלקו מלות זה הפסוק ושמו כל מלה ממנו לענין, אמנם הכונה המגעת
 מכל מה שזכרתי לך, שמצות עשה היא לקיים כל מה שהאדם מחייב על
 נפשו באיזה דבר שיהיה מהדברים, והעובר עליו עובר על מצות לא תעשה.
 (והנה אבאר זה בדברי מצות לא תעשה). ובספרי: "מוצא שפתיך" -
 מצות עשה.
 ואתה יודע שאין שום דבר יוצא מדבור "מוצא לבד, ואמנם הכונה מה
 שזכרתי לך להבין פסטיה דקרא, שצוה לעשות מה שצויה בשפתיך...

המלבי"ם ד"ה מוצא שפתיך תשמור
 איך יורה הלשון "מוצא שפתיך" בלא תיבת 'תשמור' למצות עשה? ולדעתי
 אחרי שמוכרח שבא למצות עשה ואינו סמוך ל'תשמור' יתפרש "מוצא שפתיך"
 לשון "מפעיל", שיוצא לאור דברי שפתיך ו"מוצא" הוא כמו (בראשית
 ח' י"ז) "הוצא", או שפירש "מוצא שפתיך" - הוצא מגדר שפתיך ותביאם
 לידי גדר המעשה.

ד"ה בפסוק
 דרשו בספרי "בפיך" זו צדקה, ופירושו שתיבת "מפיך" יורה על הדבור
 שגור בפה. כמו (שמ"ג) "למען תהיה תורת ה' בפיך", לזאת דרוש
 שהוא צדקה שגור בפה. - כל בכל מקום שיבא בתנ"ך דבור הסמוך לפה
 יורה על דבור מפורש. ויבא גם כן כשיבטיח לזולתו איזה הבטחה בלב
 שלם ורוצה להשקיע לב הנבטח לדבר הבטחתו בברור ובפה מלא. גם
 בלשוננו אם בטיח בקר רוח ובשפה רפה יאמר: הבטיח במחצית פיהו;
 ואם ברוח נכון יבטיחהו. יאמר: הבטיח בפה מלא.

ויש לזה כמה ראיות בתנ"ך... (בראשית מ"ה, י"ב) "והנה עיניכם
 רואות... כי פי המדבר אליכם", שמוטב על מה שאמר "וכלכלתי אותך".
 כאשר ראה שעוד לא יאמינו-לו, שיעשה עמהם חסד כזה. אחרי שעשו עמו
 רעה, אמר "כי פי המדבר אליכם", ר"ל: הרי אתם רואים שבפה מלא אני
 מבטיחכם...

וכן כאן שאמר "נדבה אשר דברתי בפיך" - פרושו: בפה מלא,
 וזה לא יתכן רק בצדקה כשהעני יבקש ממנו צדקה, אם ידבנו למלאות
 שאלתו בעתיד, אז בפה מלא ידבר ויבטיח את העני למען השקוט רוחו.
 אבל לא יתכן מהדברים בבדק הבית שהוא נדבה לגבוה.

- 1x) מה יאנו חז"ל לדרוש בפסוק זה כל מלה ומלה בפני עצמה?
- 2xx) השה דברי רש"י הראשונים בפרושו לדברי הבריתא (ד"ה מוצא שפתיך) לפרושו לפסוקנו בתורה.
- 3xx) מה ההבדל בין דבריו פה ושם ומה הניעו לשוני זה?
- 4xx) הסבר את דברי הרמב"ם המסומנים בקו.
- מה הוא הכוון המיוחד שבדרך הפרשנות שבה הולך המלבי"ם ובמה הוא שונה מדברי הרמב"ם לפסוקנו?

ד. שאלות בראב"ע

- 1) כ"ב ד"ה כי דרוש *דרשנו: מה קשה לו?
- 2) " " " והיה גך חסא: (א) למה יפרשנו כך ולא כפרושו הרגיס?
 ענט. (ב) היכן מצינו בתנ"ך שוב "חסא" או "עון" במובן הענט ולא במובן המעשה הרע?
- 3) כ"ד " אשר דברת בפיך: (א) מה קשה לו בפסוקנו?
 אחר שיצא הדבור לא לא תוכל להשיבו. (ב) במה שונה פרושו ממשמעותו הרגילה של הפסוק?

השאלות המסומנות x קשות והמסומנות xx קשות ביותר, יפתור כ"א לפי הכנתו.
 שאלות וגם תשובות נא לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים